

UNHCR

De VN-Vluchtelingenorganisatie

VERSLAGGEVING OVER VLUCHTELINGEN

LEIDRAAD
VOOR
JOURNALISTEN

VERSLAGGEVING OVER VLUCHTELINGEN

Asiel en migratie zijn controversiële en actuele onderwerpen waarover mensen uitgesproken meningen hebben.

De Code voor de Journalistiek roept op tot waarheidsgetrouwheid, onafhankelijkheid, fair play en respect voor privacy. Dit laatste impliceert, onder andere, respect voor de privacy van kwetsbare mensen.

Journalisten mogen niet aanzetten tot haatzaaien, discriminatie of racisme. Journalisten zijn

verantwoordelijk voor berichtgeving die niet stigmatiserend is wanneer het bijvoorbeeld gaat over etniciteit, nationaliteit, religie of geloof.

Hoewel er een wijdverspreide consensus is over het belang van zorgvuldige verslaggeving, blijven mythes en desinformatie over vluchtelingen en asielzoekers opduiken in de media.

Een van de oorzaken van die mythevorming is dat er regelmatig begrippen door elkaar worden gehaald. Er wordt vaak over vluchtelingen gesproken, terwijl het

Bangladesh. Na een dagenlange en levensgevaarlijke tocht arriveerden honderdduizenden Rohingya vluchtelingen in Bangladesh. © UNHCR/Roger Arnold

over migranten gaat. De term ‘economische vluchteling’ wordt gebruikt terwijl het gaat om een ‘economische migrant’. En we zien ook dat de woordcombinatie ‘illegale asielzoeker’ wordt gehanteerd. Het aanvragen van asiel is een mensenrecht en dus nooit illegaal.

Deze brochure geeft praktische tips en advies aan journalisten om correct en genuanceerd te rapporteren over vluchtelingen.

Door enkele sleutelbegrippen duidelijk te omschrijven, hopen we bij te dragen aan eerlijke en onafhankelijke verslaggeving.

Al meer dan 65 jaar leidt en coördineert UNHCR over de hele wereld hulpacties om vluchtelingen te beschermen en duurzame oplossingen te zoeken voor de situatie van vluchtelingen. Dit houdt ook in dat UNHCR ervoor wil zorgen dat in de media een juist beeld van vluchtelingen en asielzoekers wordt gegeven.

“*Vluchtelingen komen hier niet omdat ze op zoek zijn naar economische kansen, maar om te ontkomen aan oorlog, vervolging, dood, foltering en verkrachting. Zij hebben recht op bescherming en hulp op basis van internationale verdragen.*”

Filippo Grandi
VN Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen

Libanon. De 3-jarige Ashraf uit Syrië rent door het geïmproviseerde vluchtelingenkamp in de Bekaa vallei. © UNHCR/Andrew McConnell

Ivoorkust. Haar familie was gevlucht naar Liberia voor het geweld in Ivoorkust, maar ze kunnen nu weer terug naar huis. UNHCR heeft sinds 1950 miljoenen vluchtelingen geholpen om vrijwillig terug te keren naar huis. © UNHCR/David Azia

DEFINITIES

Juiste definities zijn noodzakelijk om verwarring te voorkomen en polarisatie tegen te gaan.

WAT IS EEN VLUCHTELING?

Volgens het Vluchtelingenverdrag is een vluchteling iemand die zijn of haar land van herkomst ontvlucht vanwege gegronde vrees voor vervolging.

Redenen voor vervolging kunnen zijn: ras of nationaliteit, godsdienst, politieke overtuiging of het behoren tot een bepaalde sociale groep.

Een vluchteling kan in eigen land geen bescherming krijgen van de overheid tegen deze vervolging en in sommige landen is de overheid degene die verantwoordelijk is voor de vervolging.

Voorbeelden van groepen die gevaar lopen in eigen land zijn etnische en religieuze minderheden zoals Rohingya in Myanmar, Sikhs in Afghanistan, politieke opposanten van het regime in Eritrea en LHBTI's in Iran of Oekraïne.

WELKE RECHTEN HEBBEN VLUCHTELINGEN?

Een vluchteling mag niet worden teruggestuurd naar het land van herkomst waar hij of zij vreest voor vervolging, oorlog of geweld. Een vluchteling heeft recht op dezelfde behandeling als een burger van het land

waar hij of zij asiel heeft gekregen. Vluchtelingen hebben dus ook recht op toegang tot bijvoorbeeld medische zorg, onderwijs en werk.

WAT IS EEN ASIELZOEKER?

Een asielzoeker is iemand die asiel heeft aangevraagd. Hij of zij vraagt om bescherming als vluchteling en wacht op de beslissing van de overheid. Zolang de asielprocedure loopt, hebben asielzoekers het recht om in het land te blijven.

Mensen die na het doorlopen van de asielprocedure niet in aanmerking komen voor bescherming als vluchteling hebben geen recht op verblijf in Nederland. Zij kunnen worden uitgezet naar hun land van herkomst.

WELKE RECHTEN HEBBEN ASIELZOEKERS?

Asielzoekers worden ondergebracht in asielzoekerscentra (AZC's). Deze AZC's worden beheerd door het Centraal orgaan Opvang Asielzoekers (COA). Het zijn open opvangstructuren, wat betekent dat wie er verblijft zich vrij in en uit het centrum mag begeven. Naast eten, onderdak en een dagtoelage, krijgen asielzoekers ook toegang tot juridische bijstand en andere diensten (zoals een tolk of in het geval van alleenstaande kinderen een voogd). Indien nodig, krijgen ze medische en psychologische ondersteuning.

Onder de mensen die asiel aanvragen zitten ook economische migranten. Er bestaat echter niet zoiets als een nep-asielzoeker, illegale asielzoeker of asielmigrant. Het is een mensenrecht om asiel aan te vragen.

Griekenland. Vluchtelingen en migranten vluchten per boot naar Europa.
© UNHCR/Hereward Holland

“*Het door elkaar halen van de termen vluchteling en migrant heeft aanzienlijke consequenties voor het welzijn en de veiligheid van vluchtelingen. Daarnaast komt het de publieke steun voor vluchtelingen niet ten goede.*”

Adrian Edwards
Hoofd Nieuws en Media UNHCR

WAT IS EEN **ECONOMISCHE MIGRANT**?

Een economisch migrant verlaat zijn of haar land doorgaans op vrijwillige basis, en vaak in de hoop op een beter leven elders. Indien de migrant zou willen, kan hij of zij veilig terugkeren naar het land van herkomst.

Indonesië. De 11-jarige Rohingya Yasin* vluchtte met zijn familie uit Myanmar. Hun boot zonk en de zijn ouders kwamen om. Na uren op zee werd hij gered en naar Indonesië gebracht. Yasin wacht op hervestiging.
© UNHCR/Tarmizy Harva

*Niet zijn echte naam

Thailand. De 75-jarige Baw Meh uit Myanmar wandelt met haar vriendinnen door het vluchtelingenkamp. Achttien jaar geleden vluchtte Baw Meh met haar echtgenoot en kinderen naar Thailand.
© UNHCR/Roger Arnold

WAT IS BINNENLANDS ONTHEEMD?

Binnenlands ontheemden zijn mensen die op de vlucht zijn in eigen land. Ze vluchten vanwege oorlog en geweld, maar steken geen landsgrens over. Ze zouden door hun eigen overheid beschermd moeten worden, maar in de praktijk is dit vaak niet het geval.

WAT IS SUBSIDIAIRE BESCHERMING?

Subsidiaire bescherming kan worden toegekend aan een persoon die niet voldoet aan de wettelijke definitie van een vluchteling maar wel bescherming nodig heeft

tegen schending van fundamentele mensenrechten. Er bestaan drie redenen om subsidiaire bescherming toe te kennen. Dat is wanneer iemand geconfronteerd wordt met:

- 🔴 willekeurig geweld door een internationaal of een binnenlands gewapend conflict;
- 🔴 foltering, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing;
- 🔴 de doodstraf of een terechtstelling in zijn of haar land.

Mensen die zware misdrijven hebben gepleegd komen niet in aanmerking voor subsidiaire bescherming.

WAT IS EEN **ALLEENSTAANDE MINDERJARIGE VREEMDELING?**

Alleenstaande minderjarige vreemdelingen zijn kinderen die niet in hun eigen land zijn en gescheiden zijn (geraakt) van beide ouders of voogd. Deze kinderen kunnen asielzoeker, vluchteling of migrant zijn.

In Nederland wordt voor hen gezorgd door NIDOS, de Nederlandse onafhankelijke (gezins)voogdij-instelling.

Bij aankomst krijgen deze kinderen direct een voogd toegewezen. Kinderen onder de 15 jaar worden in een gastgezin geplaatst. Een alleenstaand kind kan een asielaanvraag indienen, met hulp van hun NIDOS voogd.

ZIJN ASIELZOEKERS **ILLEGAAL IN NEDERLAND?**

Asielzoekers zijn geregistreerd bij de Immigratie en Naturalisatie Dienst (IND) en verblijven legaal in Nederland tijdens de behandeling van hun asielaanvraag.

Vaak moeten mensen plotseling vluchten, waarbij ze paspoorten en andere reisdocumenten kwijtraken of achterlaten. Ook kunnen documenten zijn ingenomen door de autoriteiten in het land van herkomst. Visavereisten in Nederland zijn streng. Reizen per vliegtuig is bijvoorbeeld vaak niet mogelijk voor vluchtelingen, omdat vliegtuigmaatschappijen verplicht zijn om mensen zonder visum te weigeren.

Om deze redenen komt het voor dat asielzoekers het land irregulier binnenkomen of binnengesmokkeld worden. Maar zelfs als dit het geval is, maakt dit hen niet illegaal, althans als ze zich na hun aankomst registreren bij de IND.

WAT IS **MENSENSMOKKEL?**

Er wordt gebruik gemaakt van mensensmokkelaars om grenzen te passeren. Vaak gebeurt mensensmokkel om een financieel of ander materieel gewin voor de smokkelaar te realiseren.

Doorgaans gebeurt mensensmokkel met instemming van de personen die worden gesmokkeld en die hiervoor vaak aanzienlijke bedragen neertellen.

WAT IS **MENSENHANDEL?**

Mensenhandel is het transporteren of huisvesten van een persoon, door middel van misleiding, dwang of geweld, met uitbuiting als doel. Uitbuiting kan verschillende vormen aannemen. De meest voorkomende vormen zijn prostitutie, seksuele uitbuiting, het verwijderen van organen, dwangarbeid, slavernij of vergelijkbare praktijken. Dit is een geheel andere situatie dan mensensmokkel. In sommige gevallen kan een situatie van mensensmokkel overgaan in een situatie van mensenhandel. Slachtoffers van mensenhandel hebben alle steun en bescherming nodig om uit handen van mensenhandelaren te komen en te blijven.

Griekenland. Deze moeder uit Syrië omhelt haar zoon op het strand van Lesbos nadat ze de oversteek van Turkije naar Griekenland hebben overleefd.
© UNHCR/Achilleas Zavallis

Kroatië. UNHCR reageert op vragen van de media.
© UNHCR/Rafal Kostrzynski

Nederland. De Bhutaanse vluchteling Pranita gaat naar een Nederlandse basisschool. Ze is met haar familie hervestigd naar Nederland.
© UNHCR/Peter de Ruiter

KWETSBARE CATEGORIEËN

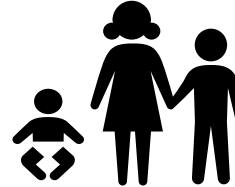
Vluchtelingen komen in aanmerking voor hervestiging als ze in één of meerdere kwetsbare categorieën vallen, bijvoorbeeld:

**Urgente medische
zorg**

**Alleenstaande
vrouwen**

**Kinderen die risico
lopen**

**Slachtoffers van
geweld/marteling**

WAT IS HERVESTIGING?

Als de meest kwetsbare vluchtelingen niet kunnen terugkeren naar hun eigen land en ze ook niet kunnen blijven in hun opvangland, dan komen ze in aanmerking voor hervestiging. Dit komt bijvoorbeeld voor wanneer vluchtelingen extra gevaar lopen, of kampen met een complexe medische aandoening of handicap en het opvangland hier niet in kan voorzien. UNHCR identificeert de meest kwetsbare vluchtelingen voor hervestiging en draagt ze voor aan overheden. Bij hervestiging beslissen overheden welke vluchtelingen uiteindelijk worden geselecteerd.

Naast lokale integratie en vrijwillige terugkeer is hervestiging één van de drie duurzame oplossingen voor vluchtelingen en toont het solidariteit met de lage- en middeninkomenlanden die het merendeel (85%) van alle vluchtelingen wereldwijd opvangen.

WAT IS RELOCATIE?

Relocatie is de overdracht van vluchtelingen van het ene Europese land naar het andere. Het is een intern EU-proces, waarbij EU-lidstaten en Liechtenstein, Noorwegen en Zwitserland, andere Europese landen helpen met de opvang van relatief grote aantallen asielzoekers door een deel zelf op te nemen. Relocatie is een uiting van solidariteit binnen de EU, in het bijzonder met de landen aan de buitengrenzen van de EU, zoals Griekenland en Italië, die een groot aantal asielzoekers ontvangen.

DE **ASIELPROCEDURE**

INDIENING VAN EEN ASIELAANVRAAG

De asielaanvraag wordt ingediend bij de Immigratie en Naturalisatie Dienst (IND) in Ter Apel. Daar wordt de asielaanvraag geregistreerd en wordt nagegaan of Nederland volgens de Dublin-verordening verantwoordelijk is voor de verdere behandeling van de asielaanvraag. Indien een andere EU-lidstaat verantwoordelijk is, kan Nederland de asielzoeker overdragen aan die lidstaat.

ONDERZOEK EN BESLISSING

De asielaanvraag zelf wordt onderzocht door de IND. In een gesprek met een IND-medewerker kan de

asielzoeker zijn verhaal vertellen en de redenen voor de asielaanvraag toelichten. De IND onderzoekt daarop de geloofwaardigheid en waarheidsgetrouwheid van die verklaringen, waarna het beslist om vluchtelingenstatus of subsidiaire bescherming al dan niet toe te kennen. Zolang deze procedure loopt, krijgt de asielzoeker een tijdelijke verblijfsvergunning.

BEROEP

Als de asielzoeker niet akkoord gaat met de afwijzing van de asielaanvraag kan hij of zij beroep aantekenen bij de Nederlandse rechter.

HET INTERVIEWEN

VAN VLUCHTELINGEN EN ASIELZOEKERS

Wanneer we spreken over asielzoekers en vluchtelingen, is het belangrijk dat zij ook hun stem laten horen.

Angst voor represailles in hun land van herkomst, stereotyperingen, negatieve beeldvorming en negatieve publieke reacties zorgen ervoor dat asielzoekers en vluchtelingen hun bedenkingen hebben om met journalisten te praten. Wanneer je iemand wilt interviewen:

- wees duidelijk over jouw opzet;
- besteed aandacht aan verzoeken om anoniem te blijven;
- verdiep je in het land van herkomst van de vluchteling.

Mensen op de vlucht voor vervolging laten soms hun eigen familie achter.

De familie kan te maken krijgen met vergelding als hun familieleden in Nederland geïdentificeerd worden.

FOTOGRAFEREN EN FILMEN

Let op wanneer je mensen herkenbaar in beeld brengt. Verzeker je ervan dat de onderschriften kloppen. Spreek bij twijfel over het gebruik van beelden met de geportretteerde personen en zorg ervoor dat je hun toestemming hebt om de foto of tv-beelden te gebruiken. Asielzoekers en vluchtelingen hebben recht op bescherming van hun privacy, dit geldt in het bijzonder voor kinderen.

Mensen op de vlucht voor vervolging laten soms hun eigen familie achter. Hun familie kan te maken krijgen met vergelding door repressieve regimes als gevolg van herkenning van desbetreffende vluchteling of asielzoeker in Nederland. Politieke vluchtelingen kunnen in Nederland te maken krijgen met (doods) bedreigingen of aanvallen door aanhangers van een regime.

Guatemala. Dit is Antonio uit El Salvador. Voor zijn veiligheid hebben we zijn naam veranderd en is zijn gezicht niet herkenbaar in beeld gebracht. Hij is gevlucht voor het bendegeweld in El Salvador, en leeft nu als vluchteling in Guatemala.
© UNHCR/Michael Muller

HET BELANG VAN CORRECTE FEITEN EN CIJFERS

Een duidelijk onderscheid tussen feiten en veronderstellingen is essentieel. Het is belangrijk om cijfers en feiten te verifiëren. Zie bijvoorbeeld data.unhcr.org.

VERSLAGGEVING OVER REDENEN WAAROM MENSEN VLUCHTEN

Relatief weinig aandacht gaat naar berichtgeving over mensenrechtenschendingen en de conflicten die mensen dwingen te vluchten. Toch zou die context de kwaliteit van het debat rond asiel verbeteren.

Irak. Angelina Jolie, Speciaal gezant van UNHCR, spreekt met de media tijdens een persconferentie in het Domiz vluchtelingenkamp. © UNHCR/Andrew McConnell

NUTTIGE BRONNEN

GEDRAGSCODE VOOR JOURNALISTEN

➔ <https://bit.ly/2nzAa8R>

PERS

Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ)

☎ +31 (0) 20-303 97 00

➔ <https://www.nvj.nl>

✉ vereniging@nvj.nl

Raad voor de Journalistiek

☎ +31 (0) 20 - 31 23 930

➔ www.rvdj.nl

✉ raad@rvdj.nl

BELANGRIJKE ASIELINSTANTIES

Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA)

☎ + 31 (0) 88-715 70 00

➔ www.coa.nl

Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V)

☎ + 31 (0) 77 4656 767

➔ www.dienstterugkeerenvertrek.nl

Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND)

☎ + 31 (0) 88 043 0430

➔ www.ind.nl

NIDOS

☎ + 31 (0) 88 501 12 00

➔ www.nidos.nl

BELANGRIJKE ORGANISATIES

Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (ACVZ)

☎ +31 (0) 70-3704300

➔ <https://acvz.org/pubs/2018/>

ASKV Steunpunt Vluchtelingen

☎ +31 (0) 20 - 6272408

➔ <http://www.askv.nl>

Defence for Children

☎ +31 (0) 71 - 516 09 80

➔ www.defenceforchildren.nl

Kinderombudsman

☎ +31 (0) 800 - 876 54 3

➔ www.dekinderombudsman.nl

Ombudsman

☎ +31 (0) 800 - 33 55 555

➔ www.nationaleombudsman.nl

Rode Kruis

☎ +31 (0) 70 - 44 55 678

➔ www.rodekruis.nl

Vluchtelingenwerk Nederland

☎ +31 (0) 20- 3467200

➔ www.vluchtelingenwerk.nl

INTERNATIONALE ORGANISATIES

Amnesty International

+31 (0) 20 626 4436

➔ www.amnesty.nl

Human Rights Watch

+31 (0) 20 520 58 00

➔ www.hrw.org

Internationale Organisatie voor Migratie (IOM)

+31 (0) 70 318 15 00

➔ <https://www.iom-nederland.nl>

UNHCR

+31 (0) 70 250 1802

➔ www.unhcr.nl

UNICEF

+31 (0) 88 444 96 66

➔ www.unicef.nl

Iran. De 58-jarige Hossein komt uit Afghanistan, en is met zijn gezin gevlucht naar Iran. © UNHCR/Sebastian Rich

Tanzania. Deze jongen is een van de honderduizenden mensen die het geweld in Burundi is ontvlucht. UNHCR vangt vluchtelingen uit Burundi op in de buurlanden Democratische Republiek Congo, Rwanda en Tanzania. © UNHCR/Sebastian Rich

Kameroen. Vluchtelingenkinderen uit de Centraal Afrikaanse Republiek hebben mobiele telefoons getekend. Het vluchtelingenkamp waar ze wonen ligt afgelegen, de dichtstbijzijnde telefoon is 18 kilometer verder. © UNHCR/Frederic Noy

UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) is de vluchtelingenorganisatie van de VN. Al meer dan 65 jaar leidt en coördineert UNHCR over de hele wereld hulpacties om vluchtelingen te beschermen en oplossingen te zoeken voor de problemen van vluchtelingen.

+31 (0) 70 250 1802
+31 (0) 62 384 5540
netth@unhcr.org
www.unhcr.nl